

ISSN 2181-9238

GOLDEN SCRIPTS

OLTIN BITIGLAR

2022 Vol. 4

www.navoiy-uni.uz
www.goldenscripts.navoiy-uni.uz

ISSN 2181-9238

GOLDEN SCRIPTS

OLTIN BITIGLAR

2022 Vol. 4

www.navoiy-uni.uz
www.goldenscripts.navoiy-uni.uz

BOSH MUHARRIR Shuhrat Sirojiddinov
BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI Karomat Mullaxo'jayeva
MAS'UL KOTIB Ozoda Tojiboyeva
TAHRIR HAY'ATI Zaynobiddin Abdirashidov Karl Rayxl (Germaniya) Isa Habibbeyli (Ozarbayjon) Seyhan Tanju (Turkiya) Almaz Ulvi (Ozarbayjon) Benedek Peri (Vengriya) Vahit Turk (Turkiya) Teymur Kerimli (Ozarbayjon) Eunkyoung Oh (Koreya) Mark Toutant (AQSh) Boqijon To'xliyev Qosimjon Sodiqov Hamidulla Dadaboyev Nurboy Jabborov G'aybulla Boboyorov Vali Savash (Turkiya) Onal Kaya (Turkiya) Kimura Satoru (Yaponiya) Aftondil Erkinov Rashid Zohidov Otabek Jo'raboyev Baxtiyor Abdushukurov Dilnavoz Yusupova Qo'ldosh Pardayev Nodirbek Jo'raqo'ziyev

MUNDARIJA	
MATNSHUNOSLIK	
Oysara Madaliyeva Alisher Navoiy "Badoyi' ul-bidoya" devonining Mashhad qo'lyozmasi	4
Jamoliddin Jo'rayev Haydar Xorazmiy "Gulshan ul-asror" asarining nashrlari xususida	20
ADABIYOTSHUNOSLIK	
Gavhar Rahmatova Qadimgi turkiy she'riyatda qo'llangan badiiy san'atlar va ularning matn stilistikasiga ta'siri	33
Diyora Abduljalilova Alisher Navoiy "Hayrat ul-abror" va Yahyobey Toshlijali "Gulshan ul-anvor" dostonlari qiyosi	47
Gulchin Sofiyeva Sharq klassik adabiyotida epistolyar janr	65
LINGVISTIKA	
Mahliyoxon Tuxtasinova L. Z. Budagov lug'atida eski o'zbek adabiy tili harbiy istilohlarining izohlanishi	77
Umida Radjapova "Lahjat ul-lug'ot" asarida ifodalangan zoonimlar	101

EDITOR IN CHIEF	
Shuhrat Sirojiddinov	
DEPUTY EDITOR IN CHIEF	
Karomat Mullakhojaeva	
EXECUTIVE SECRETARY	
Ozoda Tojibaeva	
EDITORIAL BOARD	
Zaynabiddin Abdirashidov	
Karl Rechl (Germany)	
Isa Habibbeyli (Azerbaijan)	
Seyhan Tanju (Turkey)	
Almaz Ulvi (Azerbaijan)	
Benedek Peri (Hungary)	
Vahit Turk (Turkey)	
Teymur Kerimli (Azerbaijan)	
Eunkyung Oh (Korea)	
Mark Toutant (USA)	
Bakijan Tukhliev	
Kasimjan Sadikov	
Hamidulla Dadaboyev	
Nurboy Jabborov	
Gaybullah Babayarov	
Vali Savash (Turkey)	
Onal Kaya (Turkey)	
Kimura Satoru (Japan)	
Aftandil Erkinov	
Rashid Zahidov	
Atabek Juraboev	
Bakhtiyar Abdushukurov	
Dilnavoz Yusupova	
Kuldosh Pardaev	
Nodirbek Jurakuziev	

CONTENTS	
TEXTOLOGY	
Oysara Madalieva	
‘Ali Shīr Navā’ī’s Badāyi ‘al-bidāya divan’s Manuscript of Mashhad	4
Jamoliddin Juraev	
About the publication of the work “Gulshan ul-asror” by Haydar Khorazmiy	20
LITERATURE	
Gavhar Rahmatova	
Artistic arts used in ancient Turkic oral poetry and their influence on the text stylistics	33
Diyora Abduljalilova	
Comparison of Alisher Navoi's "Hayrat ul-Abror" and "Gulshan ul-Anvar" epics by Yahyobey Tashlijali	47
Gulchin Sofieva	
Epistolary genre in Eastern classical literature	65
LINGUISTICS	
Mahliyokhon Tukhtasinova	
Interpretation of military terms in the old Uzbek literary language in the Dictionary of L.Z. Budagov	77
Umida Radjapova	
Zoonyms represented in "Lahjatu-l-lug'ot"	101

MATNSHUNOSLIK
TEXTOLGY**Alisher Navoiy “Badoyi’ ul-bidoya”
devonining Mashhad qo’lyozmasi**Oysara Madaliyeva¹**Abstrakt**

Shu paytga qadar Alisher Navoiyning o’zi tomonidan tuzilgan dastlabki devoni – “Badoyi’ ul-bidoya”ning yettita nusxasi fanga ma’lum qilindi. Eronning Mashhad shahrida joylashgan Ostoni Qudsi Razaviy kutubxonasida 4783-raqami bilan saqlanib kelinayotgan qo’lyozma devon “Badoyi’ ul-bidoya”ning yana bir nusxasi ekanligi aniqlandi. 204 varaqdan iborat ushbu qo’lyozma muallif hayotlik chog’i – 896/1491-yil Hirotda kotib Darvesh Muhammad Toqiy tomonidan ko’chirilgan. Ushbu maqolada “Badoyi’ ul-bidoya”ning Mashhad nusxasi haqida so’z boradi. Mazkur devonning yangi aniqlangan nusxalari va avval ma’lum bo’lgan qo’lyozmalari bilan qiyosiy tadqiq etilishi Navoiy lirikasi matnshunosligi oldida turgan dolzarb masalalar sirasiga kiradi.

Kalit so’zlar: devon, qo’lyozma, “Badoyi’ ul-bidoya”, g’azal, Ostoni Qudsi Razaviy kutubxonasi.

Kirish

XX asrning 30-40-yillaridan boshlab Nizomiddin Mir Alisher Navoiy (1441–1501) lirikasi, xususan, shoir devonlarining qo’lyozmalari jiddiy o’rganila boshladi. S.L. Volin (1909–1943), O.S. Levend (1897–1978) kabi navoiyshunoslar tomonidan boshlangan bu an’anani [Volin 1946, 203-235; Levend 1958, 127-209] professor H.Sulaymonov (1910–1979) doktorlik dissertatsiyasi darajasida o’rgandi va bu qo’lyozma devonlar yuzasidan zamonasining sara ilmiy farazlarini yozib ketdi [Suleymanov 1955–1961, 415]. H.Sulaymonov ushbu mavzu yuzasidan faqat

---

¹Madaliyeva Oysara Rustamovna – filologiya fanlari bo’yicha falsafa doktori (PhD), katta ilmiy xodim, O’zR FA Abu Rayhon Beruniy nomidagi Sharqshunoslik instituti.

E-pochta: oysara19@gmail.com

ORCID ID: 0009-0008-0932-9570

Iqtibos uchun: Madaliyeva, O. R. 2022. “Alisher Navoiy “Badoyi’ ul-bidoya” devonining Mashhad qo’lyozmasi”. *Oltin bitiglar* 4: 4–19.

nazariyani emas, salmoqli amaliy ishlarni ham meros qoldirdi. U "Xazoyin ul-maoniy" nomli to'rt devon majmuasining ilmiy-tanqidiy matni ustida ishladi va 1959–1960-yillarda devonning kirill alifbosidagi ilk nashrini e'lon qildi [Навоий 1959–1960].

Aytish mumkinki, 2010-yillar Navoiy lirikasi manbashunosligi tarixida yangi burilish yasadi. Xuddi shu yillardan Navoiy devonlarining yangi qo'lyozmalari topila boshladi [Эркинов 2012, 8-16]. Quvonarlisi, "Oqqo'yunli muxlislar devoni"ning topilishi bilan boshlangan bu an'ana "Badoyi' ul-bidoya", "Navodir un-nihoya"ning yana bir necha qo'lyozmalari aniqlanishi bilan davom etmoqda [Эркинов 2018, 51-57; Турдалиев, Эркинов 2018, 57-62; Эркинов 2018, 18-31; Maksudov 2020, 9-18; Boltabayev 2022, 438-466; Erkinov 2022]. Eng muhimi, aniqlangan yangi qo'lyozmalar ustida jiddiy tadqiqotlar ham amalga oshirilib kelmoqda [Навоий 2015; 2021, 411; 2021, 260; Imomnazarov 2021, 207; 2017, 6-10; 2022, 510; 2018, 12-17; 2021, 64; Эркинов 2017, 19-38; Erkinov, Madaliyeva 2020, 19-21; Юсупова 2016, 152-158; 2017, 54-60; Boltabayev 2022, 263; Jabborov 2021, 247; Madaliyeva 2021, 679].

"Badoyi' ul-bidoya" va "Navodir un-nihoya" devonlari matnshunosligi

Ma'lumki, Navoiy "Xazoyin ul-maoniy"ni tartib berishdan avval "Badoyi' ul-bidoya" va "Navodir un-nihoya" nomli ikki devon tuzgan. Navoiy lirikasi matnshunosligi akademik tarzda o'rganila boshlaganiga bir asrdan oshdi hamki, mazkur ikki devon xususida ba'zi masalalar hali-hanuz o'z yechimini topgan emas. Buning sabablaridan biri orada katta bir muddat qo'lyozmalar bilan bog'liq tadqiqotlarning kamayib ketishi bilan, yana bir sababi so'nggi yillarda navoiyshunoslikning manbashunoslik, matnshunoslik tarmog'i ancha rivojlanib, yangi qo'lyozma devonlarning aniqlanishi bilan bog'liq bo'lsa kerak.

Ushbu devonlarning nechanchi yillarda tartib berilgani masalasi shular sirasiga kiradi.

Hamid Sulaymon "Badoyi' ul-bidoya"ni 1470-yillarda Husayn Boyqaro buyrug'i bilan, deb hisoblaydi [Suleymanov 1955–1961, 63]¹.

O'z davrida A.Abdug'afurov (1931–2005) Navoiy devonlarining tuzilish sanalariga bag'ishlangan bir nechta ilmiy

---

¹ Olim doktorlik dissertatsiyasining yana bir o'rnida "Badoyi' ul-bidoya" devoni 1469–1585-yillar orasida tuzilgan, deb aytadi [Suleymanov 1955–1961, 66].

maqolalarini e'lon qilgan edi [Абдуғафуров 1989, 3-9; 1994–2000]. U, xususan, “Badoyi’ ul-bidoya”ning tuzilish sanasini aniqlash masalasiga S.L. Volin va Y.E.Bertels (1890–1957) kabi olimlardan so'ng Hodi Zarif (1905–1972) 1959-yil diqqat qaratganini, ammo 30 yildirki (bunda maqola e'lon qilingan 1989-yilgacha bo'lgan vaqt nazarda tutilmoqda – *O.M.*) olimlar yetarlicha e'tibor bermayotgani haqida yozadi [Абдуғафуров 1989, 3]. A.Abdug'afurov dastlabki devonning tartib sanasini aniqlashda uning debochasidagi ayrim lavhalar, shuningdek, devondan o'rin olgan ba'zi she'rlarning mazmuniga e'tibor qaratadi. Shu tariqa, olim “Badoyi’ ul-bidoya” 884/1478–1479-yilda tuzilgan, degan xulosaga keladi [Абдуғафуров 1989, 8].

A.Abdug'afurovning bu borada keltirgan dalillari asosli va bu fikrga qo'shilish mumkin. Faqat yana bir narsani nazardan chetda tutmaslik lozim. Bu ham bo'lsa, devon debocha yozilishidan bir-ikki yil avval tuzilgan bo'lishi ham mumkin. Fikrimizning dalili sifatida Navoiy kulliyotining muallif hayotligi chog'i tartiblangan nusxasida “Xazoyin ul-maoniy” devoni mavjud bo'lsa-da, uning debochasi yo'qligi bilan dalillash mumkin [Navoiy 1496–1497]. Ya'ni ilk kulliyot tuzilgan 901/1496–1497-yilda hali “Xazoyin ul-maoniy”ga debocha bitilmagan bo'lsa kerak. Aks holda muallif rahnamoligida tartib berilayotgan kulliyotga devonlar majmuasi debochasi bilan ko'chirilar edi, bizningcha. Zero, shoirning o'zi debochada: “... bu fihrastdin bu arzadoshtni ayirmasqa vasiyyat etkaymen”, deya ta'kidlaydi. Shuning uchun, avval devon tartib berilib, hatto undan nusxalar ko'chirilib, so'ng maxsus debochalar yozilgan bo'lishi ham mumkin, deb o'ylaymiz.

M. Imomnazarov ta'kidlaganidek, “Badoyi’ ul-bidoya” devonining hali mukammal nashri mavjud emasligi masalasi ham mavjud [Imomnazarov 2022, 107]. To'g'ri, MATning birinchi tomida “Badoyi’ ul-bidoya” devoni chop etilgan. Ammo tadqiqotlar ushbu nashrning ishonchli emasligini ko'rsatmoqda [Imomnazarov 2022, 105-150].

Shu o'rinda, mavzudan biroz chetlashish bo'lsa-da, shoirning ikkinchi devoni “Navodir un-nihoya” borasida ham o'z echimini kutayotgan ko'pgina masalalar borligini eslatib o'tmoqchimiz. Olimlar mazkur devonni 1486-yil tuzilgan deb hisoblashadi [Boltabayev 2022, 24]. So'nggi tadqiqotlarga ko'ra, ushbu devonning beshta nusxasi mavjud. Bular bilan quyidagi jadvalda tanishish mumkin.

Alisher Navoiy “Navodir un-nihoya” devoni nusxalari

№	Ko’chirilgan davri	Kotibi	Saqlanish joyi	Katalog va tadqiqotlardagi nomi	Qo’lyozma raqami
1	893/1487–88	Abduljamil kotib	O’zR FASHI, O’zbekiston	“Navodir un-nihoya”	11675
2	905/1499–1500	Sultonali Mashhadiy	Metropolitan san’at muzeyi, AQSH	“Devoni Navoiy”/“Terma devon”	21 ¹
3	–	Sultonali Mashhadiy	O’zR FASHI, O’zbekiston	“Navodir un-nihoya”	1995
4	XV asr	Alisher Navoiy	Koxi Guliston muzeyi, Eron	“Devoni Navoiy”/“Navoiy dastxati”/“Navodir un-nihoya”	1799
5	XVII asr	–	TJU, Tojikiston	“G’aroyib us-sig’ar”/“Navodir un-nihoya”	736

Ma’lumki, Navoiy “Xazoyin ul-maoniy”ning debochasida bundan avval ikki devon tartib bergani va ularga ham debocha bitganini yozadi [Навоий 1988, 4-22]. Afsuski, yuqorida “Navodir un-nihoya” nusxalari bo’lishi mumkinligi taxmin qilingan qo’lyozmalarning birortasida debocha mavjud emas. Yana bir qiziq tomoni, ushbu qo’lyozmalarning hech birida devon nomi – “Navodir un-nihoya” ham keltirilmagan. Nusxalar orasida eng qadimiysi Abduljamil kotib tomonidan ko’chirilgan qo’lyozma devondir [Navoiy 1487, 149].

Fanda ilk bora “Navodir un-nihoya” nomi bilan taqdim qilingan Sultonali Mashhadiy qo’lyozmasining ko’chirilish tarixi mavjud emas. Ushbu nusxaning kitobat sanasi borasida H. Sulaymonov XV asrning 80-yillarini, M. Hakimov esa 1475–1480-yillar orasini, qayd etganlar. Har holda, qo’lyozma taxminan 1506-yildan avval, ya’ni Sulton Husayn vafotidan avval ko’chirilgan. Boisi devonni yakunlab beruvchi kolofonda nusxaning Sulton Husayn Boyqaro (h.y. 1469–1506) saroy kutubxonasi uchun Hirotida kitobat qilingani haqida qaydlar mavjud [Navoiy, 205^b]. Shuningdek, uning tarkibida qo’lyozma devon shoir “Xamsa”ni tugallagach kitobat qilinganini dalillovchi bayt bor. Nusxaning 5-g’azali 6-baytiga diqqat qiling [Navoiy, 3^a]:

بولماغای ایردی میسرّ خمسہ یعنی پنج کنج

¹ Bu qo’lyozma hozircha shartli tarzda “Navodir un-nihoya” deb atalmoqda.

*Bo'lmag'ay erdi muyassar "Xamsa", ya'ni panj ganj
Qilmasa erdi madad holimg'a besh Oli abo.*

Olimlar 1995 va 11675-raqamli qo'lyozmalar kolofonidagi "devoni jadid" birikmasiga tayanib, ularni "Navodir un-nihoya" nusxalari sifatida baholashgan. Ularning kolofonlaridagi mazkur so'zlarning qofiyali tarzda bir xil kelishi kishi diqqatini tortadi. Mashhadiy 1995-raqamli qo'lyozmaning deyarli har bir janrdagi she'rlari yakunida alohida xotimalar qoldirgan. Ushbu nusxaning birinchi va so'nggi g'azali 11675-raqamli Abduljamil kotib qo'lyozmasi bilan bir xil ekanidan tashqari o'xshash yana bir jihati mavjud. Unda aynan g'azallarning tugash qismida Abduljamil kotibning kolofon matni keltirilgan [Navoiy, 149^a; 185^a]:

بعون الله الملك المجيد توکاندی دیوان جدید

(Bi'avnillohi al-maliku-l-majid, tugandi devoni jadid). Mazkur "devoni jadid" birikmasi aynan "Navodir un-nihoya" bo'lishi mumkin, albatta. Ammo ayni paytda bu jumlaning "Terma devon" ma'nosida ham tushunish mumkin. Sababi har ikki qo'lyozmaning tarkibida "Badoyi' ul-bidoya"dan olingan she'rlar soni talaygina. Ushbu mavzu alohida masala bo'lib, navoiyshunoslar yetarli diqqat qilishlari lozim, deb hisoblaymiz.

Ushbu maqolada ko'tarilgan mavzuga qaytamiz. "Badoyi' ul-bidoya" devonining muallif ko'zi ochiqqligi chog'ida ko'chirilgan bir necha qo'lyozmalari fanga ma'lum bo'lib borayotgani quvonarli holdir.

Professor H.Sulaymonov doktorlik dissertatsiyasini himoya qilgan choqlarda "Badoyi' ul-bidoya" devonining muallif hayot vaqti kitobat qilingan to'rtta nusxasi ma'lum edi.

So'nggi besh yil ichida A.Erkinov, A.Turdialiyev va S.Boltaboyev kabi olimlar tomonidan ushbu devonning Navoiy vafotiga qadar ko'chirilgan yana uch nusxasi borligi e'lon qilindi va "Badoyi' ul-bidoya"ning dunyo fondlarida yettita sanali nusxasi mavjudligi o'rta qildi [Erkinov 2018, 51-57; Turdialiyev, Erkinov 2018, 57-62; Erkinov 2018, 18-31; Boltabayev 2022, 438-466].

Bular quyidagi qo'lyozmalardir:

1. Parij nusxasi. Franitsiya Milliy kutubxonasi, № 746.

¹ "Navodir un-nihoya" nashrida *oliy abo* tarzida xato berilgan. Sababi bu o'rinda *Oli abo. Oli nabi* deganda, Payg'ambar oilasi: Muhammad payg'ambar, uning qizi Fotima, kuyovi hazrat Ali, uning o'g'illari Hasan va Husan ko'zda tutiladi. Oliy (عالی) va ol (آل) so'zlari imlosi arab yozuvida farq qiladi. [NAL, 481-482]

885/1480-81-y. Kotibi noma'lum.

2. London nusxasi. Britaniya muzeyi, № 401. 887/1482-83-y. Kotibi noma'lum.

3. Tehron nusxasi. Islom sho'ro majlisi kutubxonasi, № 14197. 888 yil, safar oyi /1483-y., mart-aprel. Kotibi noma'lum.

4. Boku nusxasi. Ozarbayjon Respublikasi qo'lyozmalar fondi, № 3010. 889/1484-y. Ko'chiruvchi noma'lum.

5. Istanbul nusxasi. Turkiya, Sulaymoniya kutubxonasi, Ayasofya № 3981. 889/1484-1485-y. Hirot, Sultonali Mashhadiy.

6. Toshkent nusxasi. O'zR FA Alisher Navoiy nomidagi davlat Adabiyot muzeyi, № 216. 891/1486-y. Hirot, Ali ibn Nur.

7. Tehron nusxasi II. Eron Milliy kutubxonasi, № 1082924. 906/1500-1501.

"Badoyi' ul-bidoya" devonining ushbu yettita qo'lyozmasi ustida turli tadqiqotlar amalga oshirilib kelinmoqda [Suleymanov 1955-1961, 415; Салоҳий 2004, 133; Жўрабоев 2016, 32-38; Imomnazarov 2017, 6-10; 2018, 12-17; 2021, 64; 2021, 207; 2022, 510; Juraboyev 2020, 14-27; Boltabayev 2022, 263; 2022, 438-466].

O'zR FA Abu Rayhon Beruniy nomidagi Sharqshunoslik instituti va Eron Islom Respublikasining Mashhad shahrida joylashgan Kitobxonai Ostoni Qudsi Razaviy tashkiloti o'rtasida hamkorlik o'rnatilib, ushbu kutubxonaning taklifiga muvofiq ikki qo'lyozma fondidagi ikki mo'tabar qo'lyozmaning raqamlashtirilgan nusxasi o'zaro almashindi.

Eron tomonidan O'zbekistonga tuhfa etilgan qo'lyozma tegishli kutubxonaning fehrest va nashr etilgan boshqa kataloglarda "Devon-i Navoiy" nomi bilan tavsif etilgan. Fehrest va kataloglarda Navoiy lirikasi bilan jiddiy shug'ullanmagan mutaxassislar tomonidan shoir devonlarining umumiy nom bilan tavsif etilishi odatiy holat hisoblanadi.

Xususan, 2008-yil Doktor Shodi Oydin (Şadı Aydın) tomonidan Istanbulda chop qilingan "Eron kutubxonalaridagi turkiy yozmalar katalogi"da (İran kütüphaneleri türkçe yazmalar katalogu) mazkur devon qo'lyozmasi quyidagicha tavsif etilgan: "Alisher Navoiy. Devon-i Navoiy. Kotib Darvesh Muhammad Talaqoniy (aslida Toqiy, mazkur katalogda kotib nomi Talaqoniy tarzida keltirilgan (!) – O.M.) tomonidan jumodi I 896/1491-yil mart-aprel oylarida ko'chirilgan. Nasta'liq xatida. 17 satr. 204 varaq. 24,3x15,5. Inv.№ 4783" [Aydın 2008, 120].

Ushbu tavsifning diqqatni tortgan tomoni qo'lyozmaning to'liq ekani va shoir hayotligi chog'i ko'chirilganida edi. Shuning

uchun, ustozimiz A.Erkinov bilan maslahatlashgan holda Ostoni Qudsi Razaviy kutubxonasi mutasaddilaridan aynan shu qo'lyozma devonning raqamlashtirilgan nusxasini so'radik. Ikki tomonlama muzokaralar yaxshi natija berdi. Ayni paytda ushbu qo'lyozma devonning to'liq elektron nusxasi qo'lga kiritildi [Navoiy 1491, 204]¹.

Qo'lyozmani dastlabki o'rganish uning hijriy jumodi I oyi 896-yilda (milodiy 1491-yil mart-aprel oylari) Hirotda Darvesh Muhammad Toqiy tomonidan nihoyatda yuksak did bilan kitobat qilingan "Badoyi' ul-bidoya" nusxasi ekanini oydinlashtirdi. Muhimi shundaki, ushbu qo'lyozma Navoiy ko'zi ochiqligida ko'chirilgan "Badoyi' ul-bidoya" devoni nusxalarining sakkizinchisi bo'lib chiqdi.

Darvesh Muhammad Toqiy XV asrning o'rtalarida tug'ilgan va XVI asrning birinchi yarmiga qadar yashagan. Uning hayoti va faoliyatiga oid ma'lumotlar yetarlicha saqlanmagan. O'rta Osiyo xattotlari faoliyati tarixi bilan shug'ullangan olim M.Murodov (1893–1974) keltirilgan ma'lumotlarga ko'ra: "Muhammad Toqiy nozik tabiat shoir hamdir" [Муродов 1971, 58]. Darvesh Muhammad umri davomida ulug' zotlarning asarlarini ko'chirish bilan shug'ullangan. Darvesh Muhammad Toqiy Navoiyning kulliyotidan tashqari uning "Terma devon"lari, Abdurrahmon Jomiyning (1414–1492) "Bahoriston" va Husayn Koshifiyning (1440–1505) "Lubbi lubobi ma'naviy intixobi masnaviy" nomli asarlarini ham kitobat qilgan [Муродов 1971, 58; Ҳакимов 1991, 14].

Qo'lyozma devonning avvalida Navoiyning "Arba'in" ("Chihil hadis") asari to'liq ko'chirilgan [Navoiy 1491, 1^b–6^a]. Bu jihatdan mazkur nusxa "Arba'in" bilan birga kitobat qilingan ikkinchi "Badoyi' ul-bidoya" nusxasi hisoblanadi². Devonning boshlanishida debocha mavjud emas.

Qo'lyozma devon

اشرفت من عكس شمس كائس انوار الهدا
يار عكسين ميذا كور ديب جام دين جقتى صدا

g'azali bilan boshlanadi.

U quyidagi fard bilan yakunlangan:

سيل يوليدا فنا دشتيدا مژكانيم اماس

¹ Ushbu mo'tabar qo'lyozmani qo'lga kiritishda yaqindan yordam bergan O'zR FA Sharqshunoslik instituti ma'muriyatiga, institut bo'lim boshlig'i Sanjar G'ulomovga, institut xalqaro bo'lim boshlig'i Umidjon Rahmonovga va Eron Islom Respublikasining O'zbekistondagi elchixonasiga o'zimizning cheksiz minnatdorchiligimizni bildiramiz.

² "Badoyi' ul-bidoya"ning Istanbul nusxasi ham "Arba'in" asari bilan birga kitobat qilingan. [Qarang: Navoiy 1484-1485, 1^b–5^b varaqlar; Turdialiyev, Erkinov 2018, 57-62].

Ta'kidlash joizki, qaysi she'r bilan boshlanishi va yakunlanishiga ko'ra Mashhad qo'lyozmasi "Badoyi' ul-bidoya"ning boshqa nusxalaridan farqlanmaydi.

Qo'lyozma devon Navoiyning g'azal (7^b-169^a), musta'zod (169^a-170^b), musaddas (170^b-172^a), muxammas (172^a-175^a), tarji'band (175^a-183^b), qit'a (183^b-189^a), ruboiy (189^a-196^a), lug'z (196^a-197^b), muammo (197^b-200^b), tuyuq (200^b-201^b), fard (201^b-204^b) kabi janrlardagi she'rlardan iborat.

"Badoyi' ul-bidoya" Mashhad nusxasi tarkibidagi she'riy janrlar va ularning soni quyidagicha:

1. G'azallar: 630 ta.
2. Musta'zodlar: 3 ta.
3. Musaddaslar: 2 ta.
4. Muxammaslar: 5 ta.
5. Tarji'bandlar: 3 ta.
6. Qit'alar: 49 ta.
7. Ruboiylar: 82 ta.
8. Chistonlar: 10 ta.
9. Muammolar: 52 ta.
10. Tuyuqlar: 10 ta.
11. Fardlar: 53 ta.

Bu jihatdan u "Badoyi' ul-bidoya"ning Toshkent nusxasi tarkibiga juda yaqin turadi.

Hamid Sulaymon o'z davrida ma'lum bo'lgan "Badoyi' ul-bidoya"ning 4 ta nusxasi haqida shunday yozgan edi: "Ushbu to'rt nusxa "Badoyi' ul-bidoya" devoni ekani to'liq asosli. *Birinchidan*, har to'rt nusxaning janriy tarkibi bir-birini aynan takrorlaydi; *ikkinchidan*, ularning tarkibidagi janriy o'xshashlik muallifning ushbu devon debochasida yozgan so'zlariga mos keladi; *uchinchidan*, ushbu nusxalarning har to'rtalasida aynan birinchi devon – "Badoyi' ul-bidoya"ning debochasi mavjud [Suleymanov 1955-1961, 66]¹.

Hamid Sulaymon "Badoyi' ul-bidoya" devoni tarkibi haqida shunday yozgan: "To'rt qo'lyozma haqidagi jadvalda aks etganidek, Parij nusxasidan tashqari qolgan nusxalarning janriy tarkibi bir-biriga mos keladi va bu 11 janr muallifning o'zi qayd etgan janr nomlariga ham muvofiqdir. Faqat bizga noma'lum sababga ko'ra,

---

¹ Hamid Sulaymon "Badoyi' ul-bidoya"ning Boku nusxasida debocha yo'qligini dissertatsiyasining 68-sahifasi 1-jadvalda bergan. Noma'lum sababga ko'ra, bu o'rinda har to'rt nusxada debocha mavjud deb ma'lumot berilgan.

Parij nusxada she'riy janrlardan 6 tasi (muxammas, musaddas, qit'a, mustazod, muammo, tarji'band) yetmaydi. London, Boku va Toshkent nusxalaridagi yangi she'rlarning qo'shilib borishi, bizning fikrimizga ko'ra, ular shoirning "Badoyi' ul-bidoya" tuzilib bo'lgach, yozgan yangi she'rlarini qo'shib borishi hisobiga amalga oshgan" [Suleymanov 1955-1961, 69].

Mashhad nusxaning 127^a, 155^a, 161^a, 169^a, 204^b varaqlarida muhrlar mavjud. Ulardan 204^b varaqdagi muhrning matni o'qishli, qolganlarini o'qish imkoniyati yo'q.

204^b varaqdagi muhr matnida quyidagilarni o'qiyimiz:

٦٢٣١ ضياء لشكر (Ziyo-i lashkar, 1326).

Muhimi shundaki, "Badoyi' ul-bidoya"ning oltita qo'lyozmasi 1480–86-yillar orasida kitobat qilingan. So'nggi aniqlangan qo'lyozmalar orasida faqat Tehron nusxasi II. 1500–1501-yillarda ko'chirilgan, ammo S.Boltaboyevning ma'lumotiga ko'ra u noto'liq qo'lyozmadir.

Xulosa

Xulosa shuki, ushbu maqolada so'z yuritganimiz nusxa 1491-yil ko'chirilgani va to'liqligi – qo'lyozmaning boshlanishi va yakuni mavjudligi, shuningdek, uning orasida uzilishlar yo'qligi bilan diqqatga loyiq. Bizningcha, mazkur qo'lyozma tarkibi, she'rlari matnini "Badoyi' ul-bidoya"ning boshqa nusxalari bilan qiyosiy o'rganish muhimdir. Zero, Navoiyning doimiy tarzda o'z ustida ishlagani, she'rlarini takomillashtirib borgan ma'lum. Shuning uchun, ushbu qo'lyozmalar matnining qiyosi shoir lirikasi laboratoriyasining 1486- va 1491-yillar orasidagi o'zgarishlarini o'rta qo'yish mumkin. Biz kelajakdagi faoliyatimizda ushbu mavzuga jiddiyoq kirishib boramiz.

Adabiyotlar

- Абдуғафуров, А. 1989. "Бадоеъ ул-бидоя"нинг тузилиш санаси". *Ўзбек тили ва адабиёти* 4: 3-9. Тошкент.
- Абдуғафуров, А. 1994. "Хазойин ул-маоний" жумбоқлари (1 мақола)". *Ўзбек тили ва адабиёти* 4-6: 9-16. Тошкент.
- Абдуғафуров, А. 1995. "Хазойин ул-маоний" жумбоқлари (2 мақола)". *Ўзбек тили ва адабиёти* 1: 10-18. Тошкент.
- Абдуғафуров, А. 1998. "Хазойин ул-маоний" жумбоқлари (3 мақола)". *Ўзбек тили ва адабиёти* 6: 3-10. Тошкент.
- Абдуғафуров, А. 2000. "Хазойин ул-маоний" жумбоқлари". *Ўзбек тили ва адабиёти* 5: 3-11. Тошкент.
- Алишер Навоий. 2021. "Оққўюнли мухлислар девони": табдил ва факсимил матн. Нашрга тайёрловчилар: А.Эркинов,

- Р.Жабборов. – 411 б. 1-том. Лойиҳа раҳбари: Г.Рихсиева. Лойиҳа илмий раҳбари: А.Эркинов. Тошкент: Донишманд зиёси.
- Алишер Навоий. *Арбаъин*. Котиб: Дарвеш Муҳаммад Тоқий. Ҳирот. 896/1491. Эрон, Остони Қудси Разавий кутубхонаси. № 4783. 1⁶–6^а җарақлар.
- Алишер Навоий. *Арбаъин*. Котиб: Султонали Машҳадий. Ҳирот, 889/1484-1485. Туркия, Сулаймония кутубхонаси, Аясофя № 3981. 1⁶–5⁶ җарақлар.
- Алишер Навоий. *Бадойиъ ул-бидоя*. Котиб: Дарвеш Муҳаммад Тоқий. Ҳирот, 896/1491. Эрон, Остони Қудси Разавий кутубхонаси., № 4783. 204 җарақ.
- Алишер Навоий. *Бадойиъ ул-бидоя*. Котиб: Дарвеш Муҳаммад Тоқий. Ҳирот, 896/1491. Эрон, Остони Қудси Разавий кутубхонаси., № 4783. 1⁶–6^а җарақлар.
- Алишер Навоий. *Бадойиъ ул-бидоя*. Котиб: Султонали Машҳадий. Ҳирот, 889/1484-1485. Туркия, Сулаймония кутубхонаси, Аясофя № 3981. 16–56 җарақлар.
- Алишер Навоий. 1988. *Ҳазойин ул-маоний. Ғаройиб ус-сиғар*. МАТ. 20 томлик. 3 том. Тошкент: Фан.
- Алишер Навоий. 2021. *Ғазалиёт девони*. Нашрга тайёрловчи: О.Мадалиева. Тадқиқот қисми муаллифлари: ф.ф.д. А.Эркинов, О.Мадалиева. Масъул муҳаррир: т.ф.д., проф. Б.Абдуҳалимов. Тошкент: Фан.
- Алишер Навоий. *Қуллёт*. Тўпқопи кутубхонаси, Реван фонди: № 808. Ҳирот, 901/1496–1497. Котиб: Дарвеш Муҳаммад Тоқий.
- Алишер Навоий. *Наводир ун-ниҳоя*. Котиби: Абдулжамил котиб. ЎЗРФАШИ асосий фонди. № 11675. 149 җарақ.
- Алишер Навоий. *Наводир ун-ниҳоя*. Котиби: Султонали Машҳадий. Метрополитейн санъат музейи. №21.
- Алишер Навоий. *Наводир ун-ниҳоя*. Котиби: Султонали Машҳадий. ЎЗРФАШИ асосий фонди. №1995. 207 җарақ.
- Алишер Навоий. 1987. *Наводир ун-ниҳоя*. МАТ. 20 томлик. 2 том. Тошкент: Фан.
- Алишер Навоий. 2015. *Оққуюнли мухлислар девони*. 1471 йили кўчирилган қўлёзманинг факсимиле нашри. Нашрга тайёрловчи: А.Эркинов. Tokyo: Research Institute for languages and cultures of Asia and Africa.
- Алишер Навоий. 1959. *Ҳазойинул-маоний. Ғаройибус-сиғар*. I том. Ҳ. Сулаймонов илмий-танқидий матни асосидаги нашр. Тошкент: Ўзбекистон ССР Фанлар академияси нашриёти.
- Алишер Навоий. 1959. *Ҳазойинул-маоний. Наводируш-шабоб*. II том. Ҳ. Сулаймонов илмий-танқидий матни асосидаги нашр. Тошкент: Ўзбекистон ССР Фанлар академияси нашриёти.
- Алишер Навоий. 1960. *Ҳазойинул-маоний. Бадойиулул-васат*. III том. Ҳ. Сулаймонов илмий-танқидий матни асосидаги нашр. Тошкент: Ўзбекистон ССР Фанлар академияси нашриёти.
- Алишер Навоий. 1960. *Ҳазойинул-маоний. Ғавойидул-кибар*. IV том.

- Ҳ. Сулаймонов илмий-танқидий матни асосидаги нашр.
Тошкент: Ўзбекистон ССР Фанлар академияси нашриёти.
- Aydın, Ş. 2008. *İran kütüphaneleri türkçe yazmalar kataloğu*. İstanbul: Timaş yayınları.
- Boltabayev, S. 2022. *Alişir Nevayî divanlarının dibaceleri (Giriş – Metin – Aktarma – Dizin – Tıpkıbasım)*. Ankara: Akçağ.
- Болтабаев, С. 2022. “Навоий девонининг шоир ҳаётлигида қўчирилган янги топилган нусхаси ҳақида”. *Алишер Навоий ва Шарқ Ренессанси (халқаро симпозиум материаллари)*, 438-466. Тошкент.
- Eckmann Janos. 1970. “Nevai’nin ilk divanları üzerine”. *Türk dili araştırmaları yillığı. Belleten* 13: 253-262. Ankara.
- Эркинов, А. 2018. “Бадойиъул-бидоя”нинг Навоий даврида қўчирилган ва янги аниқланган санали бешинчи қўлёзмаси (888 йил, сафар ойи/1483 йил, март-апрел)”. *Алишер Навоий ва XXI аср*, 51-57. Тошкент: Турон иқбол.
- Эркинов, А. 2017. “Алишер Навоий “Ҳазойин ул-маоний”си ва унинг протодевони масаласи”. *Алишер Навоий ва XXI аср*, 19-38. Тошкент: Тамаддун.
- Erkinov, A. 2018. “Badoye’ ul-bidoya”ning Navoiy davrida ko’chirilgan va yangi aniqlangan qo’lyozmalari (1483 va 1485-yillar)”. *Oltin bitinlar* 1: 18-31. Toshkent.
- Эркинов, А. 2021. *Мустақиллигимизнинг 31 йиллигига муносиб туҳфа: Алишер Навоий “Бадоеъ ул-бидоя”сининг саккизинчи нусхаси аниқланди. Мустақиллигимизнинг 31 йиллигига муносиб туҳфа: Алишер Навоий “Бадоеъ ул-бидоя”сининг саккизинчи нусхаси аниқланди (uza.uz)*.
- Эркинов, А. 2012. “Навоийнинг мухлислари томонидан тузилган яна бир девони”. *Ўзбек тили ва адабиёти* 1: 8-16. Тошкент.
- Эркинов, А., Мадалиева, О. 2020. “Терма девон” ёки Навоий “Наводирун-нихоя”сининг сўнгги редакцияси? (Машҳадий қўлёзмаси асосида, 905/1499-1500 йил)”. *Алишер Навоий ва XXI аср (халқаро илмий-назарий анжумани материаллари)*: 19-21. Тошкент: Машхур-пресс.
- Ҳакимов, М. 1991. *Навоий асарларини қўчирган хаттотлар*. Тошкент: Фан.
- Имомназаров, М. 2017. “Алишер Навоий лирик мероси матншу-нослигининг долзарб масалалари”. *Алишер Навоий ва XXI аср (халқаро илмий-назарий анжумани материаллари)*: 6-10. Тошкент: Тамаддун.
- Имомназаров, М. 2022. *Мусулмон минтақа маданияти ривожига “мажоз тариқи” босқичи. Алишер Навоий. 2-китоб*. Тошкент: Мумтоз сўз.
- Имомназаров, М. 2018. “Уч девон муқоясаси (Алишер Навоий шеърляти лирик жанрлар хронологиясига доир)”. *Алишер Навоий ва XXI аср (халқаро илмий-назарий анжумани материаллари)*: 12-17. Тошкент: Турон иқбол.
- Имомназаров, М. 2021. *XXI аср: Алишер Навоий лирик мероси*

- матншунослиги муаммолари. Тошкент: Донишманд зиёси.
- Имомназаров, М. 2021. *XXI аср: Алишер Навоий лирик мероси матншунослиги муаммолари*. 2-том. Лойиҳа раҳбари: Г.Рихсиева. Лойиҳа илмий раҳбари: А.Эркинов. Тошкент: Донишманд зиёси.
- Жабборов, Р. 2021. *Алишер Навоий «Оққўюнли мухлислар девони» ва унинг давр адабий муҳитида тутган ўрни*. 4-том. Лойиҳа раҳбари: Г.Рихсиева. Лойиҳа илмий раҳбари: А.Эркинов. Тошкент: Донишманд зиёси.
- Жўрабоев, О. 2016. "Навоий асарлари қўлёзма ва матнларини ўрганишнинг баъзи масалалари". *Алишер Навоий ва XXI аср (Халқаро илмий-назарий анжумани материаллари)*: 32-38. Тошкент.
- Juraboyev, O. 2020. "Kitabet Sanatının Bir Örneği Olarak Ali Şir Nevayî'nin "Bedayîü'l-Bidaye" Divanının Taşkent Nüshası". *Uluslararası Beşeri Bilimler ve Sanat Dergisi* 1: 14-27. Bolu.
- Levend A. 1958. "Türkiye kitaplıklarındaki Nevai Yazmaları". *Türk dili araştırmaları yillığı. Belleten* 6: 127-209. Ankara.
- Мадалиева, О. 2021. *Алишер Навоий девонлари қўлёзмаларининг таркибий-қиёсий тадқиқи*. 5-том Лойиҳа раҳбари: Г.Рихсиева. Лойиҳа илмий раҳбари: А.Эркинов. Тошкент: Донишманд зиёси.
- Мадалиева, О. 2019. "Навоий девонлари қўлёзмаларига битилган колофонлар: матн тили ва ифода услуби". *Алишер Навоий ва учинчи мингйиллик: Навоий меросини ўрганишнинг янги уфқлари илмий амалий анжуман тўплами*, 96-105. Тошкент, 2019.
- Максудов, Б. "Кодикологическое описание списка «Навадир ан-нихая» Наваи, хранящегося в библиотеке таджикского национального университета". *Alisher Navoiy va XXI asr (xalqaro ilmiy-nazariy anjuman materiallari)*: 9-18. Toshkent: Mashhur-press.
- Муродов, М. 1971. *Ўрта Осиё хаттотлик санъати тарихидан*. Тошкент: Фан.
- Навоий дастхати* (Наводир ун-нихоя). 1991. Нашрга тайёрловчи, сўз боши муаллифи: С.Ғаниева. Тошкент: Фан.
- Салоҳий, Д. 2004. *"Бадойиъ ул-бидоя" малоҳати*. Тошкент: Фан.
- Навоий асарлари луғати*. 1972. Тузувчилар Шамсиев П., Иброҳимов С. Тошкент: Ғафур Ғулом номидаги адабиёт ва санъат нашриёти.
- Сулейманов, Х. С. 1955-1961. *Текстологическое исследование лирики Алишера Навои*. В трех томах. Том первый. Ташкент–Москва.
- Турдиалиев, А., Эркинов, А. 2018. "Бадойиъ ул-бидоя"нинг Навоий даврида кўчирилган ва янги аниқланган санали олтинчи қўлёзмаси (Султонали Машҳадий, Ҳирот, 889/1484-1485 йил)". *Алишер Навоий ва XXI аср* (халқаро илмий-назарий

- анжумани материаллари): 57-62. Тошкент: Турон иқбол.
- Волин, С. 1946. «Описание рукописей произведений Навои в Ленинградских собраниях». *Алишер Навои*, 203-235. Под ред. К. Боровкова. Москва–Ленинград: Издательство АН СССР.
- Юсупова, Д. 2017. “Наводир ун-ниҳоя” фақат ғазаллардан иборат девонми?” *Алишер Навоий ва XXI аср* (халқаро илмий-назарий анжумани материаллари): 54-60. Тошкент: Тамаддун.
- Юсупова, Д. 2016. “Хазойин ул-маоний”: тузилиш қонуниятлари, таркибий хусусиятлари”. *Алишер Навоий ва XXI аср* (Республика илмий-назарий анжумани материаллари): 152-158. Тошкент.

‘Ali Shīr Navā’ī’s *Badāyi’ al-bidāya* divan’s Manuscript of Mashhad

Oysara Madaliev¹

Abstract

To date, science knows seven copies of the first divan of ‘Ali Shīr Navā’ī’s *Badāyi’ al-bidāya*, compiled by himself. Manuscript No. 4783, kept in the library of Astan Quds Razavi, located in the city of Mashhad, Iran, was found to be another copy of the *Badāyi’ al-bidāya* manuscript. This manuscript, consisting of 204 pages, was copied by the scribe Darvish Muḥammad Tāqī in Herat during the author’s lifetime – 896/1491. This article is about the Mashhad copy of *Badāyi’ al-bidāya*. According to the author of the article, a comparative study of the newly discovered copies of this divan with previously known manuscripts is one of the topical issues facing the textual criticism of Navā’ī’s lyrics.

Key words: ‘Ali Shīr Navā’ī, divan, manuscript, *Badāyi’ al-bidāya*, *gazel*, the library of Astan Quds Razavi.

References

- Abdug‘afurov, A. 1989. “Badoe’ ul-bidoya”ning tuzilish sanasi”. *O‘zbek tili va adabiyoti* 4: 3-9. Toshkent.
- Abdug‘afurov, A. 1994. “Xazoyin ul-maoniy” jumboqlari (1 maqola)”. *O‘zbek tili va adabiyoti* 4-6: 9-16. Toshkent.
- Abdug‘afurov, A. 1995. “Xazoyin ul-maoniy” jumboqlari (2 maqola)”. *O‘zbek tili va adabiyoti* 1: 10-18. Toshkent.

¹ Oysara R. Madaliev¹ – doctor of philosophy (PhD) in philology, Institute of Oriental Studies named after Abu Rayhan Beruni of the Republic of Uzbekistan.

E-mail: oysara19@gmail.com

ORCID ID: 0009-0008-0932-9570

For citation: Madaliev, O. R. 2022. “‘Ali Shīr Navā’ī’s *Badāyi’ al-bidāya* divan’s Manuscript of Mashhad”. *Golden scripts* 4: 4–19.

- Abdug'afurov, A. 1998. "Xazoyin ul-maoniy" jumboqlari (3 maqola)". *O'zbek tili va adabiyoti* 6: 3-10. Toshkent.
- Abdug'afurov, A. 2000. "Xazoyin ul-maoniy" jumboqlari". *O'zbek tili va adabiyoti* 5: 3-11. Toshkent.
- Alisher Navoiy. 2021. *"Oqqo'yunli muxlislar devoni": tabdil va faksimil matn*. Nashrga tayyorlovchilar: A.Erkinov, R.Jabborov. – 411 b. 1-tom. Loyiha rahbari: G.Rixsieva. Loyiha ilmiy rahbari: A.Erkinov. Toshkent: Donishmand ziyosi.
- Alisher Navoiy. *Arba'in*. Kotib: Darvesh Muhammad Toqiy. Hirot. 896/1491. Eron, Ostoni Qudsi Razaviy kutubxonasi. № 4783. 1^b–6^a varaqlar.
- Alisher Navoiy. *Arba'in*. Kotib: Sultonali Mashhadiy. Hirot, 889/1484-1485. Turkiya, Sulaymoniya kutubxonasi, Ayasofya № 3981. 1^b–5^b varaqlar.
- Alisher Navoiy. *Badoyi' ul-bidoya*. Kotib: Darvesh Muhammad Toqiy. Hirot, 896/1491. Eron, Ostoni Qudsi Razaviy kutubxonasi. № 4783. 204 varaq.
- Alisher Navoiy. *Badoyi' ul-bidoya*. Kotib: Darvesh Muhammad Toqiy. Hirot, 896/1491. Eron, Ostoni Qudsi Razaviy kutubxonasi. № 4783. 1^b–6^a varaqlar.
- Alisher Navoiy. *Badoyi' ul-bidoya*. Kotib: Sultonali Mashhadiy. Hirot, 889/1484-1485. Turkiya, Sulaymoniya kutubxonasi, Ayasofya № 3981. 1^b–5^b varaqlar.
- Alisher Navoiy. 1988. *Xazoyin ul-maoniy. G'aroyib us-sig'ar*. MAT. 20 tomlik. 3 tom. Toshkent: Fan.
- Alisher Navoiy. 2021. *G'azaliyot devoni*. Nashrga tayyorlovchi: O.Madalieva. Tadqiqot qismi mualliflari: f.f.d. A.Erkinov, O.Madalieva. Mas'ul muharrir: t.f.d., prof. B.Abdusalimov. Toshkent: Fan.
- Alisher Navoiy. *Kulliyot*. To'pqpqi kutubxonasi, Revan fondi: № 808. Hirot, 901/1496–1497. Kotib: Darvesh Muhammad Toqiy.
- Alisher Navoiy. *Navodir un-nihoya*. Kotibi: Abduljamil kotib. O'zRFASHI asosiy fondi. № 11675. 149 varaq.
- Alisher Navoiy. *Navodir un-nihoya*. Kotibi: Sultonali Mashhadiy. Metropoliteyn san'at muzeyi. №21.
- Alisher Navoiy. *Navodir un-nihoya*. Kotibi: Sultonali Mashhadiy. O'zRFASHI asosiy fondi. №1995. 207 varaq.
- Alisher Navoiy. 1987. *Navodir un-nihoya*. MAT. 20 tomlik. 2 tom. Toshkent: Fan.
- Alisher Navoiy. 2015. *Oqquyunli muxlislar devoni*. 1471 yili ko'chirilgan qo'lyozmaning faksimile nashri. Nashrga tayyorlovchi: A.Erkinov. Tokyo: Research Institute for languages and cultures of Asia and Africa.
- Alisher Navoiy. 1959. *Xazoyinul-maoniy. G'aroyibus-sig'ar*. I tom. H. Sulaymonov ilmiy-tanqidiy matni asosidagi nashr. Toshkent: O'zbekiston SSR Fanlar akademiyasi nashriyoti.
- Alisher Navoiy. 1959. *Xazoyinul-maoniy. Navodirush-shabob*. II tom. H. Sulaymonov ilmiy-tanqidiy matni asosidagi nashr. Toshkent: O'zbekiston SSR Fanlar akademiyasi nashriyoti.

- Alisher Navoiy. 1960. *Xazoyinul-maoniy. Badoyiul-vasat*. III tom. H. Sulaymonov ilmiy-tanqidiy matni asosidagi nashr. Toshkent: O'zbekiston SSR Fanlar akademiyasi nashriyoti.
- Alisher Navoiy. 1960. *Xazoyinul-maoniy. Favoyidul-kibar*. IV tom. H. Sulaymonov ilmiy-tanqidiy matni asosidagi nashr. Toshkent: O'zbekiston SSR Fanlar akademiyasi nashriyoti.
- Aydın, Ş. 2008. *İran kütüphaneleri türkçe yazmalar kataloğu*. İstanbul: Timaş yayınları.
- Boltabayev, S. 2022. *Alişir Nevayi divanlarının dibaceleri (Giriş – Metin – Aktarma – Dizin – Tıpkıbasım)*. Ankara: AkÇağ.
- Boltabaev, S. 2022. "Navoiy devonining shoir hayotligida ko'chirilgan yangi topilgan nusxasi haqida". *Alisher Navoiy va Sharq Renessansi (xalqaro simpozium materiallari)*, 438-466. Toshkent.
- Eckmann Janos. 1970. "Nevai'nin ilk divanları üzerine". *Türk dili araştırmaları yillığı. Belleten* 13: 253-262. Ankara.
- Erkinov, A. 2018. "Badoyi' ul-bidoya"ning Navoiy davrida ko'chirilgan va yangi aniqlangan sanali beshinchi qo'lyozmasi (888 yil, safar oyi/1483 yil, mart-aprel)". *Alisher Navoiy va XXI asr*, 51-57. Toshkent: Turon iqbol.
- Erkinov, A. 2017. "Alisher Navoiy "Xazoyin ul-maoniy"si va uning protodevoni masalasi". *Alisher Navoiy va XXI asr*, 19-38. Toshkent: Tamaddun.
- Erkinov, A. 2018. "Badoye' ul-bidoya"ning Navoiy davrida ko'chirilgan va yangi aniqlangan qo'lyozmalari (1483 va 1485-yillar)". *Oltin bitiplar* 1: 18-31. Toshkent.
- Erkinov, A. 2021. *Mustaqilligimizning 31 yilligiga munosib tuhfa: Alisher Navoiy "Badoe' ul-bidoya"sining sakkizinchi nusxasi aniqlandi. Mustaqilligimizning 31 yilligiga munosib tuhfa: Alisher Navoiy "Badoe' ul-bidoya"sining sakkizinchi nusxasi aniqlandi (uza.uz)*.
- Erkinov, A. 2012. "Navoiyning muxlislari tomonidan tuzilgan yana bir devoni". *O'zbek tili va adabiyoti* 1: 8-16. Toshkent.
- Erkinov, A., Madaliev, O. 2020. "Terma devon" yoki Navoiy "Navodir un-nihoya"sining so'nggi redaksiyasi? (Mashhadiy qo'lyozmasi asosida, 905/1499-1500 yil)". *Alisher Navoiy va XXI asr (xalqaro ilmiy-nazariy anjumani materiallari)*: 19-21. Toshkent: Mashhur-press.
- Hakimov, M. 1991. *Navoiy asarlarini ko'chirgan xattotlar*. Toshkent: Fan.
- Imomnazarov, M. 2017. "Alisher Navoiy lirik merosi matnshunosligining dolzarb masalalari". *Alisher Navoiy va XXI asr (xalqaro ilmiy-nazariy anjumani materiallari)*: 6-10. Toshkent: Tamaddun.
- Imomnazarov, M. 2022. *Musulmon mintaq madaniyati rivojida "majoz tariqi" bosqichi. Alisher Navoiy*. 2-kitob. Toshkent: Mumtoz so'z.
- Imomnazarov, M. 2018. "Uch devon muqoyasasi (Alisher Navoiy she'riyati lirik janrlar xronologiyasiga doir)". *Alisher Navoiy va XXI asr (xalqaro ilmiy-nazariy anjumani materiallari)*: 12-17. Toshkent: Turon iqbol.
- Imomnazarov, M. 2021. *XXI asr: Alisher Navoiy lirik merosi matnshunosligi*

- muammolari*. Toshkent: Donishmand ziyosi.
- Imomnazarov, M. 2021. *XXI asr: Alisher Navoiy lirik merosi matnshunosligi muammolari*. 2-tom. Loyiha rahbari: G.Rixsieva. Loyiha ilmiy rahbari: A.Erkinov. Toshkent: Donishmand ziyosi.
- Jabborov, R. 2021. *Alisher Navoiy «Oqqo'yunli muxlislar devoni» va uning davr adabiy muhitida tutgan o'rnini*. 4-tom. Loyiha rahbari: G.Rixsieva. Loyiha ilmiy rahbari: A.Erkinov. Toshkent: Donishmand ziyosi.
- Jo'raboev, O. 2016. "Navoiy asarlari qo'lyozma va matnlarini o'rganishning ba'zi masalalari". *Alisher Navoiy va XXI asr (Xalqaro ilmiy-nazariy anjumani materiallari)*: 32-38. Toshkent.
- Juraboyev, O. 2020. "Kitabet Sanatının Bir Örneği Olarak Ali Şir Nevayî'nin "Bedayîü'l-Bidaye" Divanının Taşkent Nüshası". *Uluslararası Beşeri Bilimler ve Sanat Dergisi* 1: 14-27. Bolu.
- Levend A. 1958. "Türkiye kitaplıklarındaki Nevai Yazmaları". *Türk dili araştırmaları yillığı. Belleten* 6: 127-209. Ankara.
- Madaliev, O. 2021. *Alisher Navoiy devonlari qo'lyozmalarining tarkibiy-qiyosiy tadqiqi*. 5-tom Loyiha rahbari: G.Rixsieva. Loyiha ilmiy rahbari: A.Erkinov. Toshkent: Donishmand ziyosi.
- Madaliev, O. 2019. "Navoiy devonlari qo'lyozmalariga bitilgan kolofonlar: matn tili va ifoda uslubi". *Alisher Navoiy va uchinchi mingyillik: Navoiy merosini o'rganishning yangi ufqlari ilmiy amaliy anjuman to'plami*, 96-105. Toshkent, 2019.
- Maksudov, B. "Kodikologicheskoe opisanie spiska «Navadir an-nixaya» Navai, xranshiesgosya v biblioteke tadjiksogo natsionalnogo universiteta". *Alisher Navoiy va XXI asr (xalqaro ilmiy-nazariy anjumani materiallari)*: 9-18. Toshkent: Mashhur-press.
- Murodov, M. 1971. *O'rta Osiyo xattotlik san'ati tarixidan*. Toshkent: Fan.
- Navoiy dastxati* (Navodir un-nihoya). 1991. Nashrga tayyorlovchi, so'z boshi muallifi: S.G'anieva. Toshkent: Fan.
- Salohiy, D. 2004. *"Badoyi' ul-bidoya" malohati*. Toshkent: Fan.
- Navoiy asarlari lug'ati*. 1972. Tuzuvchilar Shamsiev P., Ibrohimov S. Toshkent: G'afur G'ulom nomidagi adabiyot va san'at nashriyoti.
- Suleymanov, X. S. 1955-1961. *Tekstologicheskoe issledovanie liriki Alishera Navoi*. V trex tomax. Tom perviy. Tashkent-Moskva.
- Turdialiev, A., Erkinov, A. 2018. "Badoyi' ul-bidoya"ning Navoiy davrida ko'chirilgan va yangi aniqlangan sanali oltinchi qo'lyozmasi (Sultonali Mashhadiy, Hirot, 889/1484-1485 yil)". *Alisher Navoiy va XXI asr*, 57-62. Toshkent: Turon iqbol.
- Volin, S. 1946. «Opisanie rukopisey proizvedeniy Navoi v Leningradskix sobraniyax». *Alisher Navai*, 203-235. Pod red. K. Borovkova. Moskva-Leningrad: Izdatelstvo AN SSSR.
- Yusupova, D. 2017. "Navodir un-nihoya" faqat g'azallardan iborat devonmi?" *Alisher Navoiy va XXI asr*, 54-60. Toshkent: Tamaddun.
- Yusupova, D. 2016. "Xazoyin ul-maoniy": tuzilish qonuniyatlari, tarkibiy xususiyatlari". *Alisher Navoiy va XXI asr (Respublika ilmiy-nazariy anjumani materiallari)*: 152-158. Toshkent.

MAQOLA TAQDIM QILISH TALABLARI

“Oltin bitiglar – Golden Scripts” jurnali – Sharq adabiyoti va madaniyati, ijtimoiy-ma’naviy hayoti, tilshunoslik va aniq fanlar, dinshunoslik va ilohiyotshunoslikka oid ahamiyatli qo’lyozma manbalar, xalq og’zaki ijodi namunalariga bag’ishlangan ilmiy tadqiqotlar xulosalarini chop etishga mo’ljallangan.

I. Maqola taqdim etish uchun umumiy talablar

Qo’lyozmalar yil davomida o’zbek, ingliz, rus, fors, shuningdek, turkiy tillarda topshirilishi mumkin. Agar muallif o’z maqolasini jurnalning muayyan sonida nashr etmoqchi bo’lsa, unda qo’lyozma jurnal nashridan kamida besh oy oldin taqdim etishi kerak.

Qo’lyozmalar MS Word (.doc) formatida (oltinbitiglar@gmail.com) elektron pochta-siga yuborilishi kerak. Iqtiboslar va izohlar bo’yicha MS Word menejerini qo’llash lozim.

Barcha qo’lyozmalar muallif (mualliflar) haqidagi qisqacha ma’lumot bilan yuboriladi.

Asosiy matn *Times New Roman* shrifti, 14 hajm, satr oralig’i 1 interval, hoshiyalar chapdan 3 sm, o’ngdan 1,5 sm, yuqori va pastdan 2 sm bo’lishi kerak.

Maqolalar *The Chicago Manual of Style, 16th Edition* formatida shakllantirilishi lozim.

Maqola matni 3 000–5 000 so’zdan iborat bo’lishi kerak.

100–150 so’zdan iborat o’zbek va ingliz tillaridagi abstrakt (annotatsiya) va 5–10 so’zdan kam bo’lmagan kalit so’zlar (o’zbek va ingliz tillarida). Abstrakt maqolaning maqsadi, metodologiyasi va natijalarini qisqacha ifodalashi kerak.

Adabiyotlar ro’yxati 5 sahifadan oshmasligi lozim.

Kitobga taqriz (ingliz yoki boshqa tillarda bo’lishi mumkin) 1500 so’zdan oshmasligi talab etiladi.

Taqriz formati: 1) sarlavha: kitob nomi, muallif (mualliflar), nashr qilingan shahar: nashriyot nomi, nashr yili, sahifasi soni. Narxi, ISBN raqami, (qattiq/yumshoq muqova); 2) taqriz so’ngida: taqrizchining F.I.O., ish joyi, pochta manzili.

II. Maqola bo’limlarini rasmiylashtirish

Maqola nomi – normal harflarda, to’q bo’yoqda, 16 hajm.

Maqola nomi o’zbek va ingliz tillarida (agar maqola boshqa tillarda yozilgan bo’lsa, maqola yozilgan til va ingliz tilida) beriladi.

Maqola sarlavhasidan keyin sahifaning o’ng chetida muallifning ism-familiyasi yozilib, oxiriga yulduzcha (*) ishorasi

qo'yiladi va sahifa pastida muallif haqida quyidagi qisqa ma'lumotlar beriladi: F.I.O., ilmiy daraja va unvon; ish joyi; e-pochta va ORCID ID (raqami).

Maqola kirish, asosiy qism bo'limlari va xulosadan tashkil topadi.

Maqola bo'limlari sarlavhasi – *yotiq*, 14 hajm.

III. Maqolada tarjimalardan foydalanish

Boshqa tillardagi matn yoki boshqa manbalar tarjimoni aniq ko'rsatilishi kerak. Agar matn maqola muallifi tomonidan tarjima qilingan bo'lsa, u holda "tarjima muallifniki" shaklida beriladi.

Rasmiy nashrdan olingan tarjima-matn tahrir qilinmaydi.

Zarur holatda tarjima matnga sana, turli diakritik belgilar va boshqa elementlar kiritilishi mumkin.

Tarjima qilingan matn olingan manba nomi asl holicha beriladi. Zarur deb topilsa, uning nomi qavs ichida berilishi mumkin.

Geografik nomlar tarjima qilinmaydi va asl shaklida beriladi.

Tashkilotlar nomi tarjima qilinmaydi va asl shaklida beriladi.

Davr nomi rasmiy qabul qilingan shaklda beriladi.

IV. Ko'chirma va tarjima parchaning berilishi

Manbadan olingan ko'chirma parcha asosiy matndan 1 qator tashlab ajratiladi, satr oralig'i 1 interval, markazda, 12 hajmda yoziladi.

Ko'chirmaning tarjimasi qavs ichida ( ) satr boshidan yozilishi kerak. Bunday ko'chirma *Times New Roman* shrift, 12 hajm, normal yozuvda beriladi.

V. Havola va izohlar berish

Manbaga havola matn ichida to'rtburchak qavsda [ ] beriladi. Havola qilingan manbalar bir nechta bo'lsa, ular nuqtali vergul (;) bilan ajratiladi.

Izohlar tegishli sahifa pastida, tartib raqami bilan joylashtiriladi.

VI. Qo'lyozma (toshbosma) manbalar va nashr etilgan asarlar bibliografiyasi

Bibliografiyada muallif yoki asar nomi satrboshidan, boshqa barcha qatorlari abzasdan yoziladi. Adabiyotlar *bibliografiyada* o'zbek lotin alifbosi tartibida ko'rsatiladi.

6.1. Qo'lyozma va toshbosma manbalar bibliografiyasi

Qo'lyozma yoki toshbosma manbalarni bibliografiyada o'zi yozilgan grafikada berish maqsadga muvofiq. Lotin alifbosidagi transliteratsiyasini berish ham mumkin. Ba'zan qo'lyozma asarning nomi muallif ismidan oldin yozilishi ham mumkin.

Muallif nomi. Ko'chirilgan asr (agar mavjud bo'lsa). Asar nomi. Qo'lyozma (toshbosma): saqlanayotgan joy, inventar raqam.

Xondamir. XV asr. Makorim ul-axloq. Qo'lyozma: O'zFASHI, № 742.

Matnda qo'lyozma (toshbosma)ga havola berish:

[Xondamir, Makorim, 17^a]

7.2. Kitoblar uchun

Bibliografiyada:

Familiya, ism. Nashr yili. *Kitob nomi*. Shahar: Nashriyot nomi.

Sirojiddinov, Shuhrat. 2011. *Alisher Navoiy: manbalarning qiyosiy-tipologik, tekstologik tahlili*. Toshkent: Akademnashr.

Matnda kitobga havola:

[Familiya kitob nashr yili, sahifa raqami]

[Sirojiddinov 2011, 99]

Agar bir muallifning bir yilda nashr qilingan kitoblaridan foydalanilgan bo'lsa, bibliografiyada kitobning nashr yili o'zbek lotin alifbosi harflari bilan ajratilib ko'rsatiladi.

Sirojiddinov, Shuhrat. 2011(a). *Alisher Navoiy: manbalarning qiyosiy-tipologik, tekstologik tahlili*. Toshkent: Akademnashr.

Sirojiddinov, Shuhrat. 2011(b). *O'zbek adabiyotining falsafiy sarchashmalari*. Toshkent: Akademnashr.

Matnda kitobga havola:

[Sirojiddinov 2011(a), 99]

Ikki muallif tomonidan yozilgan kitobni bibliografiyada berish tartibi:

Familiya, Ism va Ism Familiya. Nashr yili. *Kitobning nomi*. Shahar: Nashriyot nomi.

Vohidov, Rahim va Husniddin Eshonqulov. 2006. *O'zbek mumtoz adabiyoti tarixi*. Toshkent: Adabiyot jamg'armasi nashriyoti.

Matnda kitobga havola:

[Familiya va Familiya nashr yili, sahifa raqami]

[Vohidov va Eshonqulov 2006, 52]

Agar kitobning uch va undan ortiq muallifi bo'lsa, bibliografiyada barcha mualliflarning ismi to'liq yoziladi. Bunday kitobga havola qilinganda, birinchi muallifning ismi yozilib, davomida *va boshqalar* deb ko'rsatiladi:

[Familiya va boshqalar nashr yili, sahifa raqami]

[Vohidov va boshqalar 2010, 847]

Kitob yoki to'plam maqolasini bibliografiyada berish tartibi:

Familiya, ism. Nashr yili. "Maqola nomi." *Kitob yoki to'plam nomi*, Ism Familiya, Ism Familiya muharrirligida, maqola sahifasi raqamlari. Shahar: Nashriyot.

Ismoilov, Ilyos. 2020. "Navoiy ijodida Ya'juj-Ma'juj obrazi." *Alisher Navoiy va XXI asr*, Shuhrat Sirojiddinov muharrirligida, 130 – 133. Toshkent: Mashhur-press.

Matnda kitob yoki to'plam maqolasiga havola:

[Familiya nashr yili, sahifa raqami]

[Ismoilov 2020, 131]

Elektron shaklda nashr qilingan kitoblar uchun:

Elektron kitobning bir nechta formati bo'lsa, bibliografiyada foydalanilgan format ko'rsatiladi. Elektron kitobning internet manzili (URL) hamda shu manba olingan sana ko'rsatilishi lozim.

Elektron kitobni bibliografiyada berish:

Familiya, Ism. Nashr yili. *Kitob nomi*. Shahar: Nashriyot nomi. URL.
Foydalanilgan sana.

Adizova, Iqboloy. 2020. *Thinker poetess of the East*. Germany: Lambert Academic Publishing. <https://www.lap-publishing.com/>. 12.07.2019.

Matnda elektron kitobga havola:

[Familiya nashr yili, sahifa raqami]

[Adizova 2020, 11]

Ikki muallif tomonidan yozilgan elektron kitobni bibliografiyada berish tartibi:

Familiya, Ism va Ism Familiya. Nashr yili. *Kitobning nomi*. Shahar: Nashriyot nomi. Internet adres (URL).

Sirojiddinov, Shuhrat va Sohiba Umarova. 2017. *O'zbek matnshunosligi qirralari*. Chikago: Chikago universiteti nashriyoti. <http://press-pubs.uchicago.edu/founders/>.

Matnda elektron kitobga havola:

[Familiya nashr yili, sahifa raqami]

[Sirojiddinov 1987, 19-hujjat]

7.3. Jurnal maqolasi uchun

Chop etilgan jurnal maqolasini bibliografiyada berish tartibi:

Familiya, Ism. Nashr yili. "Maqola nomi." *Jurnal nomi* jurnal soni: maqola sahifalari.

Alimuhamedov, Rixsitilla. 2018. "Qadimgi turk-moniy adabiyoti." *Oltin bitiglar* 1: 65 – 76.

Matnda jurnal maqolasiga havola:

[Familiya nashr yili, sahifa raqami]

[Alimuhamedov 2018, 70]

Elektron jurnal uchun:

Elektron jurnal uchun jurnalning DOI manzili ko'rsatiladi. Agar DOI manzili mavjud bo'lmasa, internet adresi ko'rsatilishi kerak (URL). DOI – bu o'zgarmas ID bo'lib, internet tarmoqlarining elektron adreslari tizimiga ulangan, ya'ni manbani boshqaruvchi <http://dx.doi.org/> manzildir.

Elektron jurnal maqolasini bibliografiyada berish:

Familiya, Ism. Nashr yili. "Maqola nomi." *Jurnal nomi* jurnal soni: maqola sahifalari. DOI adres (yoki URL).

Ismoilov, Ilyos. 2020. "Saddi Iskandariy" dostonidagi adabiy ta'sir va o'ziga xoslik masalasi xususida." *O'zbekistonda xorijiy tillar* 3: 229 – 235. doi: 10.36078/1596780050.

Matnda maqolaga havola:

[Familiya nashr yili, sahifa raqami]

[Ismoilov 2020, 231]

7.4. Gazeta yoki ilmiy-ommabop jurnal uchun

Gazeta yoki ilmiy-ommabop jurnal maqolasiga havola matn shaklida beriladi (masalan, Muhammadjon Imomnazarovning 27.02.2005dagi "O'zbekiston adabiyoti va san'ati" gazetasida chop etilgan maqolasida aytilganidek...); odatda, bunday manbalar umumiy adabiyotlar ro'yxatida keltirilmaydi. Agar keltirilsa, kitoblarga qo'yiladigan talablarga asosan beriladi.

Agar onlayn maqolaga havola berilayotgan bo'lsa, uning internet manzili (URL), maqola olingan sana ko'rsatilishi kerak.

Gazeta yoki ilmiy-ommabop jurnal maqolasini bibliografiyada berish tartibi:

Familiya, Ism. Nashr yili. "Maqola nomi." *Gazeta-Jurnal nomi*, nashr

sanasi.

Imomnazarov, Muhammadjon. 2005. "Jomiy "Xamsa" yozganmi?" *O'zbekiston adabiyoti va san'ati*, January 25.

Matnda maqolaga havola:

[Familiya nashr yili, sahifa raqami]

[Imomnazarov 2005, 4]

Elektron gazeta yoki ilmiy-ommabop jurnal maqolasini bibliografiyada berish:

Familiya, Ism. Nashr yili. "Maqola nomi." *Jurnal nomi*, nashr sanasi. Internet adres.

Sobirov, Ergash va Akmal Kenjayev. 2010. "Milliy qadriyat va globallashuv". *New York Times*, 27.02. <http://www.nytimes.com/28/us/28health.html>.

Matnda maqolaga havola:

[Familiya nashr yili, sahifa raqami]

[Sobirov va Kenjayev 2010, 17]

Maqola so'ngida foydalanilgan adabiyotlar o'zbek lotin alifbosi tartibida beriladi. Adabiyotlar ro'yxati ikki qismdan iborat bo'lishi, birinchi qismda foydalanilgan adabiyot chop etilgan grafikada yuqorida ko'rsatilgan shaklda rasmiylashtirilishi, ikkinchi qismda esa barcha foydalanilgan adabiyotlar o'zbek lotin alifbosida berilishi talab qilinadi. Misol uchun:

Adabiyotlar

Баранов, Х.К. 1958. Арабско – русский словарь. Москва: Наука.

Adabiyotlar

Baranov, X.K. 1958. Arabsko – russkiy slovar. Moskva: Nauka.

Maqolani rasmiylashtirish talablarining ingliz tilidagi variantini "*The Chicago Manual of Style, 16th Edition*" qo'llanmasi yoki <https://www.chicagomanualofstyle>. havolasidan ko'rib olishingiz mumkin.

Ushbu son “Oltin bitiglar” tahririyatida sahifalandi.
Manzil: Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Yusuf Xos Hojib ko'chasi 103-uy.
e-mail: oltinbitiglar@gmail.com
Tel.: +99894 697-97-04

Bosishga 30. 12. 2022-yilda ruxsat etildi
Qog'oz bichimi 70x100 1/16/.
nashriyot bosma tabog'i: 8

Jurnal 2017-yil 26 oktyabrda O'zbekiston Respublikasi Matbuot va axborot
agentligi tomonidan № 0940 raqami bilan ro'yxatdan o'tgan.

Jurnal O'zbekiston Respublikasi Oliy Attestatsiya Komissiyasi tomonidan
filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) va fan doktori (DSc)
dissertatsiyalari asosiy ilmiy natijalari chop etilishi lozim bo'lgan
ro'yxatga kiritilgan.

Tahririyatga kelgan qo'lyozmalar taqriz qilinmaydi va mualliflarga qaytarilmaydi.

“Mashhur-Press” bosmaxonasida chop etildi.
Buyurtma №0440 Adadi 300 dona.
Bosmaxona manzili:100129 Toshkent, Markaz 15, 1-uy. Tel.: +99890 900 75 77,
+99894 659 94 62